

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rīgā 2023.gada 14.novembrī

Senāts šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore Veronika Krūmiņa, senators referents Jānis Pleps un senatore Anita Kovaļevska,

piedaloties pieteicējam/pers. A/, pieteicēja pilnvarotajai pārstāvei zvērinātai advokātei Verai Mihailenko un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Iekšlietu ministrijas pārstāvei/pers. B/ un Valsts drošības dienesta pārstāvjiem/pers. C/ un/pers. D/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz/pers. A/ pieteikumu par iekšlietu ministra 2023.gada 9.augusta lēmuma Nr. 1-61/191 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar iekšlietu ministra 2023.gada 9.augusta lēmumu Nr. 1-61/191 (turpmāk – lēmums) pieteicējam/pers. A/ noteikts aizliegums izceļot no Latvijas līdz 2024.gada 10.augustam. Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[1.1] Iekšlietu ministrijā (turpmāk – ministrija) tika saņemts Valsts drošības dienesta (turpmāk – dienests) 2023.gada 9.augusta atzinums Nr. 21/2023/954-S (turpmāk – atzinums), kurā norādīts, ka dienesta rīcībā ir informācija par pieteicēja aktivitātēm, kas rada nepieciešamību viņam liegt izceļot no valsts, lai novērstu apdraudējumu nacionālajai drošībai.

[1.2] Pieteicējs mērķtiecīgi ir īstenojis darbības, kas bijušas vērstas pret Latvijas nacionālās drošības interesēm un sekmējušas Latvijai naidīgas valsts – Krievijas – nemilitārās ietekmes pasākumu īstenošanu. Dienesta rīcībā esošā informācija dod pamatu uzskatīt, ka pieteicējs, izceļojot no Latvijas, var iesaistīties darbībās, kuras, pieteicējam atgriežoties Latvijā, var radīt apdraudējumu valsts nacionālajai drošībai.

[1.3] Pieteicējam noteiktā ierobežojuma mērķis ir aizsargāt nacionālo drošību. Attiecīgais ierobežojums ir noteikts ar likumu un ir samērīgs. Ministrija nav konstatējusi, ka nosakāmais ierobežojums būtu nesamērīgs vai patvaļīgs.

[1.4] Ņemot vērā dienesta atzinumā norādīto informāciju, izceļšanas aizlieguma termiņš – viens gads – nav uzskatāms par neadekvātu, un īsāka termiņa noteikšana neļautu pilnībā sasniegt mērķi nodrošināt citu personu pamattiesību un nacionālās drošības efektīvu un netraucētu īstenošanu.

[2] Pieteicējs Senātā ir iesniedzis pieteikumu, kurā līdz atcelt lēmumu, norādot turpmāk minētos argumentus.

[2.1] Pret pieteicēju ir uzsākts kriminālprocess, kura ietvaros viņam tostarp ir piemērots drošības līdzeklis – aizliegums izbraukt no valsts. Tādējādi ar lēmumu noteiktais aizliegums – izceļot no valsts – dublē jau kriminālprocesā piemēroto drošības līdzekli. Izceļšanas aizliegums pastiprina pieteicējam noteiktos ierobežojumus, ko neparedz ne Kriminālprocesa likums, ne kāds cits normatīvs akts. Kriminālprocesa likums neparedz iespēju piemērot dubultu drošības līdzekli, kā arī nepiešķir iekšlietu ministram tiesības piemērot drošības līdzekļus.

[2.2] Lēmums ir nepamatots un klaji absurds. Pieteicējs ne ar vienu spēkā stājušos nolēmumu nav atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Līdz ar to apgalvojums, ka pieteicējs ir mērķtiecīgi īstenojis darbības pret Latvijas nacionālās drošības interesēm, pārkāpj nevainīguma prezumpcijas principu, kas nostiprināts Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – konvencija) 6.panta 2.punktā un Kriminālprocesa likuma 19.pantā.

[2.3] Pieteicējam nav nekādas saiknes ar Krieviju, un tur nedzīvo viņa tuvinieki, kas būtu par iemeslu Krievijas apmeklējumam. Tāpat pieteicējs nepilnā iesaistīties darbībās, kas būtu vērstas pret Latvijas nacionālo drošību.

[2.4] Lēmumā un, visticamāk arī, dienesta atzinumā nav norādīts uz konkrētiem faktiem un pierādījumiem, kas apliecinātu, ka pieteicējs plānotu vai būtu iesaistījies nelikumīgās vai noziedzīgās darbībās. Pieteicējs arī nav plānojis atstāt Latviju. Ja pieteicējs izceļotu no Latvijas, viņš zaudētu ienākšanos drošības naudu un pēc atgriešanās Latvijā tiktu apcietināts.

[2.5] Lēmuma argumentācija vērtējama kā politiska diskriminācijas īstenošana, pamatojoties uz personas etnisko piederību konvencijas 14.panta izpratnē.

[3] Ministrija ir iesniegusi paskaidrojumus par pieteikumu, norādot, ka uzskata to par nepamatotu un noraidāmu turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

[3.1] Lēmums neaizstāj procesa virzītāja kriminālprocesā piemēroto drošības līdzekli, jo tas ir pieņemts citā procesā. Abi procesi ir patstāvīgi un nav savstarpēji aizstājami.

[3.2] Lēmumā noteiktajam ierobežojumam un kriminālprocesā piemērotajam drošības līdzeklim ir dažādi mērķi. Proti, Nacionālās drošības likuma 18.¹panta otrajā daļā ietvertais regulējums vērst uz apdraudējuma starptautiskajam mieram un drošībai, kā arī nacionālajai drošībai novēršanu. Savukārt kriminālprocesā noteiktā drošības līdzekļa piemērošanas mērķis ir nodrošināt netraucētu un efektīvu kriminālprocesa norisi.

[3.3] Nacionālās drošības likuma 18.¹pantā ietvertais regulējums ir izstrādāts ar mērķi aizsargāt apdraudētās nacionālās drošības intereses, piemēram, novērst riskus, ka valsts piederīgais iesaistās prettiesiskos militārajos vai bruņotajos formējumos vai bruņotajā konfliktā, kas savukārt saistāms gan ar valsts starptautisko reputāciju, gan ar kaujas pieredzi guvušo personu atgriešanos un iespējamu teroristisku darbību veikšanu. Tāpat minētais ir attiecināms uz svešas un naidīgas ideoloģijas izplatīšanas riskiem.

[3.4] Tieši pieteicējam būtu jāpamato, kā viņa ieskatā ir izpaudusies pret pieteicēju vērstā atšķirīgā attieksme, norādot uz gadījumiem, kad pret citām personām, kuras atrodas līdzīgos apstākļos ar pieteicēju, būtu bijusi īstenota labvēlīgāka attieksme. Taču pieteicējs šādu pamatojumu nav sniedzis.

[4] Dienests savos paskaidrojumos par pieteikumu norāda turpmāk minēto:

[4.1] Lēmums pieņemts, pamatojoties uz dienesta sagatavoto atzinumu. Dienests atzinumā ir identificējis pieteicēja darbības un izdarījis secinājumus par pieteicēja radīto apdraudējumu nacionālajai drošībai. Konkrētajā gadījumā konstatētā apdraudējuma novēršanai par atbilstošu un nepieciešamu atzīstama pieteicēja tiesību izceļot no Latvijas ierobežošanu.

[4.2] Nacionālās drošības likuma II¹ nodaļa paredz atsevišķu, ar kriminālprocesu un Kriminālprocesa likumā paredzētiem drošības līdzekļiem nesaistītu instrumentu nacionālās drošības interešu aizsardzībai. Nacionālās drošības likuma II¹ nodaļā ietvertā instrumenta mērķis un tā piemērošanas juridiskās un faktiskās sekas ir atšķirīgas no Kriminālprocesa likumā paredzētajiem drošības līdzekļiem. Lēmums un no tā izrietošās sekas nav vērtējamas kā papildu drošības līdzeklis. Tas patstāvīgi pilda (sasniedz) ar kriminālprocesu nesaistītu mērķi, kā arī nav saistīts ar kriminālprocesu un tajā piemērotajiem drošības līdzekļiem.

[4.3] Nacionālās drošības likuma 18.¹ panta otrās daļas piemērošanai nepieciešama valsts drošības iestādes sniegta informācija par personas plānoto iesaistīšanos noteiktās darbībās, kuru rezultātā persona pēc atgriešanās Latvijā apdraudēs tās nacionālo drošību. Dienests atzinumā ir izsmeļoši un konkrēti identificējis Nacionālās drošības likuma 18.¹ panta otrajā daļā minēto apstākļu esību.

[4.4] Nacionālās drošības likuma 18.¹ panta otrās daļas piemērošanai nav nepieciešams konstatēt, ka personas atgriešanās Latvijā noteikti notiks vai jau ir plānota. Ir pietiekami konstatēt, ka persona, atgriežoties Latvijā, apdraudēs tās nacionālo drošību, proti, kad persona atgriezīsies Latvijā, tā radīs nacionālās drošības apdraudējumu.

[4.5] Pārmētumi par iespējamu pieteicēja diskrimināciju nav pamatoti. Dienests aicinājis iekšlietu ministru piemērot pieteicējam izceļošanas aizliegumu, jo pieteicējs ārpus Latvijas plānojis iesaistīties tādās darbībās, kā rezultātā viņš pēc atgriešanās Latvijā apdraudēs tās nacionālo drošību. Dienests atzinumā izvērtējis arī noteiktā ierobežojuma samērīgumu.

[5] Senāts ir pieprasījis ar valsts noslēpumu saistītu informāciju – dienesta atzinumu un tā sagatavošanai izmantotos materiālus –, kā arī iepazīties un izvērtējis šo informāciju, slēgtā sagatavošanās sēdē uzklusot arī dienesta pārstāvjus, lai noskaidrotu jautājumus, kas saistīti ar iekšlietu ministra lēmuma pamatojumu.

[6] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāve pieteikumu uzturēja un lūdza atcelt lēmumu kā nepamatotu un prettiesisku. Pieteicēja pārstāve norādīja, ka ne pieteicējs, ne arī viņa pārstāve nav tiesīgi iepazīties ar materiāliem, uz kuru pamata pieņemts lēmums, un līdz ar to esot ierobežotas pieteicēja iespējas pilnvērtīgi aizstāvēt savas tiesības tiesas procesā. Tā kā pieteicējs ar spēkā stājušos lēmumu neesot atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, iekšlietu ministra lēmumā konstatētais pārkāpjot pieteicēja nevainīguma prezumpciju. Tāpat esot pārkāpts diskriminācijas aizliegums, jo tikai pieteicējam ticis noteikts izceļošanas aizliegums, bet citos kriminālprocesos tāds netiekot noteikts.

Ministrijas pārstāve tiesas sēdē pieteikumu neatzina un lūdza to noraidīt. Ministrijas pārstāve atzina, ka pēc dienesta atzinuma saņemšanas iekšlietu ministrs izvērtē tā pamatotību. Nepieciešamības gadījumā iekšlietu ministrs varot pieprasīt valsts drošības iestādēm papildu pamatojumu un paskaidrojumus par nepieciešamību noteikt izceļošanas aizliegumu.

Dienesta pārstāvis uzsvēra, ka ne dienesta atzinuma, ne iekšlietu ministra lēmuma pieņemšanas priekšnoteikums nav noziedzīga nodarījuma izdarīšana. Tāpēc ne atzinumā, ne arī lēmumā nav norādes par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Iestādes arī apzināti izvairījušās no formulējumiem atzinumā un lēmumā, kas tādu iespaidu varētu radīt. Tāpat viņš vērsa uzmanību, ka neesot konstatējama pieteicēja diskriminācija, jo izceļošanas aizliegums viņam ticis noteikts individuāli, atzinumā konstatējot un pamatojot tiesību normā ietvertos priekšnoteikumus tā noteikšanai. Dienests atbilstoši Nacionālās drošības likumā noteiktajai kompetencei apzina iespējamo apdraudējumu un atzinumā lūdza iekšlietu ministru noteikt izceļošanas aizliegumu. Iekšlietu ministrs ir tiesīgs pieprasīt papildu informāciju vai precizējumus, bet konkrētajā gadījumā lēmuma pieņemšanai pieticis ar dienesta atzinumu. Dienests arī vērtē izceļošanas aizlieguma samērīgumu, apsverot iespējamo personas pamattiesību aizskārumu un izdarot vērtējumu par sabiedrības ieguvumiem, ja izceļošanas aizliegums tiktu noteikts.

Atbildot uz Senāta jautājumiem, dienesta pārstāvis arī paskaidroja iemeslus, kuru dēļ Nacionālās drošības likums tikai tiesai ļauj iepazīties ar informāciju, kurā ir valsts noslēpums. Tāpat viņš norādīja, ka iekšlietu ministra lēmumā atspoguļots izceļošanas aizlieguma noteikšanas iemesls, ciktāl to iespējams atklāt, un attiecīgi pieteicējam ir iespēja apzināties iemeslus, kuru dēļ attiecīgais ierobežojums noteikts.

Motīvu daļa

[7] Senātam lietā ir jāpārbauda, vai iekšlietu ministra lēmums ir pamatots un tiesisks, proti, vai pieteicējam, kurš ir Latvijas pilsonis, atbilstoši Nacionālās drošības likuma 18.¹ pantam pamatoti ir noteikts aizliegums izceļot no Latvijas.

[8] Senāts jau ir izveidojis judikatūru par Nacionālās drošības likuma 18.¹ un 18.² panta interpretāciju un piemērošanu (*Senāta 2023.gada 14.jūlija spriedums lietā Nr. SA-1/2023, [ECLI:LV:AT:2023:0714.SA000123.2.S](#), un 2023.gada 15.septembra spriedums lietā Nr. SA-2/2023, [ECLI:LV:AT:2023:0915.SA000223.2.S](#)*).

Izskatāmajā lietā līdzīgos faktiskajos apstākļos piemērojamas tās pašas tiesību normas, par kurām ir izveidota Senāta judikatūra, uz kuru paskaidrojumos un tiesas sēdē atsaukušies arī lietas dalībnieki.

Līdz ar to Senāts šo lietu izskatīs pastāvošās judikatūras ietvarā, procesuālās ekonomijas nolūkos neatkārtojot judikatūrā sniegto izceļošanas aizlieguma institūta tiesisko novērtējumu un tā noteikšanas pamatprincipus.

I

Par tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojumu

[9] Pieteicēja pārstāve tiesas sēdē norādīja uz pieteicēja tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojumu, liedzot pieteicējam un viņa pārstāvei iepazīties ar materiāliem, uz kuru pamata pieņemts lēmums.

Senāts jau iepriekš norādījis, ka ir būtiski, lai ar iekšlietu ministra lēmumu paredzētais personas tiesību ierobežojums tiktu pārbaudīts atbilstošā procesā, un līdz ar to Senātam jāpārliecinās, ka konkrētajā gadījumā attiecīgais ierobežojums ir nepieciešams un pamatots, kā arī nepārkāpj Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) un konvencijā noteikto (*Senāta 2023.gada 14.jūlija spriedums lietā Nr. SA-1/2023, [ECLI:LV:AT:2023:0714.SA000123.2.S](#), 26.punkts*).

[10] Ierobežojumu pieteicējam un viņa pārstāvei iepazīties ar informāciju, kas ir valsts noslēpums, paredz Nacionālās drošības likuma 18.²panta trešā daļa, nosakot, ka ar informāciju, kas ir valsts noslēpums, iepazīstas un to izvērtē tikai tiesa.

Senāts divās lietās jau ir pārbaudījis šo ierobežojumu un secinājis, ka Senātam ir piešķirti pietiekami procesuālie instrumenti, lai tiesas procesā līdzsvarotu pieteicējam noteikto tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojumu un nodrošinātu pārsūdzētā lēmuma pārbaudi neatkarīgā un objektīvā tiesā, ko prasa Satversmes 92.panta pirmais teikums un konvencijas 6.pants (*Senāta 2023.gada 14.jūlija spriedums lietā Nr. SA-1/2023, ECLI:LV:AT:2023:0714.SA000123.2.S, 26.-29.punkts, un 2023.gada 15.septembra spriedums lietā Nr. SA-2/2023, ECLI:LV:AT:2023:0915.SA000223.2.S, 19.-20.punkts*).

Senāts turpmāk minēto apsvērumu dēļ arī šajā lietā konstatē, ka konkrētajā gadījumā Administratīvā procesa likumā un Nacionālās drošības likumā paredzētie procesuālie instrumenti ir pietiekami, lai līdzsvarotu pieteicējam noteikto tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojumu, ievērojot Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē formulēto standartu (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas (Lielā palāta) 2017.gada 19.septembra sprieduma lietā „Regner v. the Czech Republic”, pieteikuma Nr. 35289/11, 150.-154.punkts*).

[11] Senāts ir pārbaudījis, ka informācijai, kas nav pieejama pieteicējam un viņa pārstāvei, valsts noslēpuma statuss ir noteikts pamatoti ar mērķi aizsargāt nacionālās drošības intereses un tas nav patvaļīgs.

Atbildot uz Senāta jautājumu tiesas sēdē, dienesta pārstāvis atzina, ka šīs informācijas atklāšana var nodarīt kaitējumu nacionālās drošības interesēm, gan atklājot dienesta darba organizāciju, procedūras un metodiku, gan arī dodot iespēju apzināties, kāda informācija par pieteicēju ir dienesta rīcībā, un noteikt iespējamās tās ieguves avotus.

Iepazīstoties un izvērtējot dienesta atzinumu un materiālus, kas izmantoti tā sagatavošanai, Senāts atzīst, ka tajos ir ietvertas ziņas, kuru atklāšana varētu radīt Latvijas nacionālās drošības apdraudējumu. Kā tiesas sēdē uzsvēris dienesta pārstāvis, tas var nodarīt kaitējumu ne vien dienesta, bet arī citu valsts drošības iestāžu darbības efektivitātei un sekmīgai uzdevumu veikšanai.

Senātam nerodas šaubas, ka šajā gadījumā ierobežojums ir pamatots un nepieciešams.

[12] Senāts ņem vērā, ka pieteicējam ir darīti zināmi apsvērumi, kāpēc viņam noteikts izceļošanas aizliegums, cik vien to pieļauj valsts noslēpuma aizsardzība.

Senāts konstatē, ka iekšlietu ministra lēmumā daļēji ir atspoguļota informācija, kas bijusi par pamatu izceļošanas aizlieguma noteikšanai pieteicējam. Tāpat tiesas sēdē dienesta pārstāvis izskaidroja pārsūdzētā lēmuma nepieciešamību un tā pamatojumu, ciktāl to varēja atklāt tiesas sēdē.

[13] Atbilstoši Nacionālās drošības likuma 18.²panta trešajai daļai Senāts ir pieprasījis un iepazīties ar informāciju, kurā ir valsts noslēpums, – dienesta atzinumu un materiāliem, kas izmantoti šā atzinuma sagatavošanai. Konkrētajā lietā Senātam nav bijis šķēršļu izvērtēt visus nepieciešamos materiālus, lai uz to pamata pārbaudītu pārsūdzētā lēmuma pamatotību un tiesiskumu. Senāts arī slēgtā sagatavošanās sēdē ir uzklājis dienesta pārstāvjus, lai noskaidrotu jautājumus, kas saistīti ar iekšlietu ministra lēmuma pamatojumu.

[14] Senāts, ievērojot objektīvās izmeklēšanas principu, atbilstoši Administratīvā procesa likumam un Nacionālās drošības likumam pats ir pārbaudījis pārsūdzētā lēmuma pamatotību un tiesiskumu, neaprobežojoties tikai ar pieteicēja vai viņa pārstāves argumentu izvērtējumu.

Senāts, ievērojot ar valsts noslēpuma aizsardzību saistītos ierobežojumus, spriedumā atspoguļo lietā pārbaudītos jautājumus un savus secinājumus par tiem, ciktāl tas iespējams.

Līdz ar to šajā konkrētajā gadījumā ir nodrošināts vajadzīgais procesuālais līdzsvars personas tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojumam un Senātam ir nodrošināti visi nepieciešamie materiāli, lai tas pats izvērtētu visu informāciju un pilnībā pēc būtības pārbaudītu iekšlietu ministra lēmuma pamatotību un tiesiskumu, nepaliekot tikai pie formāla lietas dalībnieku argumentu izvērtējuma.

II

Par iekšlietu ministra lēmuma pamatotību un tiesiskumu

[15] Iekšlietu ministrs lēmumu par izceļošanas aizliegumu pieteicējam ir pieņēmis, pamatojoties uz Nacionālās drošības likuma 18.¹panta otro daļu un izvērtējot dienesta sniegto atzinumu Nacionālās drošības likuma 18.¹panta trešajā daļā noteiktajā kārtībā.

Dienesta atzinums un tā pamatā esošie materiāli ir klasificēti kā valsts noslēpums, jo tajos ir pretizlūkošanas rezultātā iegūta informācija (*dienesta 2023.gada 13.oktobra paskaidrojumu 3.lpp., lietas 26.lapa*).

[16] Nacionālās drošības likuma 18.¹panta ceturtajā daļā ir ietverta tiesību norma, kas nosaka ierobežojumu iekšlietu ministra lēmumā ietvert visus lietā konstatētos faktus un izdarītos secinājumus, kā arī noteiktā izceļošanas aizlieguma detalizētu pamatojumu. Šī tiesību norma paredz, ka personai sniedz informāciju par faktiem un lēmuma pamatojumu, ciktāl konkrētajā gadījumā to pieļauj likuma „Par valsts noslēpumu” un citu informācijas aizsardzību regulējošo normatīvo aktu prasības.

Senāts ir guvis pārliecību, ka konkrētajā gadījumā valsts noslēpuma un Latvijas nacionālās drošības interešu aizsardzība ir pamatota, nepieciešama un attaisnojama.

Senāts jau iepriekš norādījis, ka ir pieprasījis, iepazīties un izvērtējis gan dienesta atzinumu, gan arī materiālus, kas izmantoti tā sagatavošanai, kā arī slēgtā sagatavošanās sēdē uzklājis dienesta pārstāvjus.

Līdz ar to šajā konkrētajā lietā Senāts pārbaudījis ne tikai lēmumā ietverto pamatojumu, bet arī dienesta atzinumu, uz kuru savu lēmumu balstījis iekšlietu ministrs, un materiālus, kas izmantoti šā atzinuma sagatavošanai.

[17] Senāts jau ir norādījis, ka personas darbības un radītā apdraudējuma novērtēšana visupirms ir kompetento valsts drošības iestāžu un iekšlietu ministra uzdevums. Senātam, pārbaudot iekšlietu ministra lēmumu, jāgūst pārliecība par to, ka pieteicējam noteiktais izceļošanas aizliegums ir pamatots un nepieciešams, kā arī ticis ievērots patvaļas aizlieguma un samērīguma princips (*Senāta 2023.gada 14.jūlija spriedums lietā Nr. SA-1/2023, ECLI:LV:AT:2023:0714.SA000123.2.S, 19.punkts*).

No iekšlietu ministra lēmuma izriet, ka ministrija ir pārbaudījusi dienesta atzinumā ietverto informāciju un konstatējusi, ka pastāv pietiekams pamats uzskatīt, ka persona varētu izceļot no Latvijas, atrodoties ārpus valsts, iesaistīties darbībās, kas pretējas Latvijas nacionālās drošības interesēm, un pēc atgriešanās Latvijā apdraudēt tās nacionālo drošību. Lai novērstu šo apdraudējumu, pieteicējam noteikts izceļošanas aizliegums (*lēmuma 2.lpp., lietas 9.lapa*). Tiesas sēdē to apstiprināja gan ministrijas, gan dienesta pārstāvji.

Iekšlietu ministrs norādījis, ka nacionālās drošības apdraudējums saskatāms pieteicēja mērķtiecīgi īstenotajās darbībās, kas vērstas pret Latvijas nacionālās drošības interesēm un sekmējušas Krievijas nemilitārās ietekmes pasākumu īstenošanu (*turpat*).

Krievijas ietekmes pasākumi un radītais apdraudējums Latvijas nacionālajai drošībai vispārīgi raksturots Nacionālās drošības koncepcijā (*Saeimas 2023.gada 28.septembra sēdē apstiprinātā Nacionālās drošības koncepcija*).

Senāts ir guvis pārliecību, ka pieteicējam noteiktais izceļošanas aizliegums ir nepieciešams un piemērots konstatētā nacionālās drošības apdraudējuma mazināšanai, jo viņa veiktās darbības, tostarp arī īstenojot Krievijas nemilitāro ietekmi, apdraudējušas Latvijas nacionālās drošības intereses.

Lēmumā arī atspoguļots, ka ministrija pārbaudījusi, vai izceļošanas aizliegums šajā gadījumā nebūtu nesamērīgs vai patvaļīgs. Tāpat lēmumā pamatota nepieciešamība noteikt izceļošanas aizliegumu uz vienu gadu. Ministrijas ieskatā īsāka termiņa noteikšana neļautu sasniegt mērķi – nacionālās drošības interešu aizsardzību (*lēmuma 3.lpp., lietas 10.lapa*).

[18] Izvērtējot lietas dalībnieku paskaidrojumus, lietas materiālus un informāciju, kurā ir valsts noslēpums, Senāts atzīst, ka iekšlietu ministra lēmums ir pamatots un atbilst tiesību normām.

Senāts ir pārliecinājies, ka lēmums ir pamatots ar pretizlikošanas darbību rezultātā iegūtu informāciju un ir attaisnojams ar nacionālās drošības interešu aizsardzību. No dienesta atzinuma un materiāliem, kas bijuši tā sagatavošanas pamatā, ir konstatējami apstākļi, kādēļ konkrētajā gadījumā pieteicējam noteiktais izceļošanas aizliegums ir objektīvi nepieciešams un pamatots.

Senāts ir guvis pārliecību, ka šajā gadījumā iekšlietu ministrs ir pamatoti noteicis Nacionālās drošības likuma 18.¹pantā paredzēto izceļošanas aizliegumu. Pēc iepazīšanās ar informāciju, kas ir valsts noslēpums, Senātam nav arī šaubu, ka ir ticis ievērots patvaļības aizlieguma un samērīguma princips.

Senāts spriedumā nenorāda izvērstu pārsūdzētā lēmuma izvērtējumu, jo valsts noslēpuma dēļ to nevar atklāt. Atbilstoši Nacionālās drošības likuma 18.²panta trešās daļas otrajam teikumam Senāts var tikai norādīt, ka ir izvērtēta informācija, kas ir valsts noslēpums.

[19] Pieteicējs pieteikumā un pieteicēja pārstāve tiesas sēdē norādījusi vairākus argumentus, kuru dēļ pārsūdzētais lēmums nebūtu uzskatāms par pamatotu un tiesisku.

Senāts secīgi pārbaudīs katru no tiem atsevišķi.

[20] Pieteicējs savā pieteikumā viņam noteikto izceļošanas aizliegumu saistījis ar pret viņu uzsāktu kriminālprocesu, to vērtējot kā vēl vienu papildu drošības līdzekli.

Senāta judikatūrā jau ir sniegts šā argumenta vērtējums, un tas ir atzīts par nepamatotu. Nacionālās drošības likuma 18.¹pantā paredzētais izceļošanas aizliegums netiek noteikts kriminālprocesa ietvaros un nav uzskatāms par papildu (pastiprinošu) drošības līdzekli. Izceļošanas aizliegums tiek noteikts citā procesā, kas nav pret pieteicēju uzsāktais kriminālprocess, ar atšķirīgu mērķi. Izceļošanas aizlieguma mērķis ir potenciālā nacionālās drošības apdraudējuma preventīva novēršana un nacionālās drošības aizsardzība (*Senāta 2023.gada 14.jūlija spriedums lietā Nr. SA-1/2023, ECLI:LV:AT:2023:0714.SA000123.2.S, 24.punkts*).

Kā Senāts jau norādījis, izceļošanas aizliegums ir individuāls un preventīvs mehānisms nacionālās drošības interešu aizsardzībai. Šis mehānisms ir paredzēts kā preventīvs un galējs atturošs līdzeklis gadījumā, kad valsts drošības iestāde konstatējusi, ka kāda persona ārvalstīs plāno iesaistīties darbībās, kas var apdraudēt nacionālo drošību (*turpat, 10.punkts*).

Līdz ar to Nacionālās drošības likumā paredzētais izceļošanas aizliegums ir nepieciešams nacionālās drošības interešu aizsardzībai kā atsevišķs mehānisms, kurš nav atkarīgs no kriminālprocesa norises un izmaiņām kriminālprocesa ietvaros piemērotajos drošības līdzekļos. Līdz ar to šis pieteicēja arguments nav pamatots.

[21] Pieteicējs pieteikumā arī norādījis, ka izceļošanas aizliegums viņu diskriminē viņa etniskās piederības dēļ.

Senāts, izvērtējot dienesta atzinumu un materiālus, kas izmantoti tā sagatavošanai, konstatē, ka šajā gadījumā par pamatu izceļošanas aizliegumam nav bijusi pieteicēja tautība, bet gan viņa iespējamās darbības un to radītais apdraudējums Latvijas nacionālajai drošībai. Līdz ar to Senāts nav guvis apstiprinājumu pieteicēja bažām par iespējamu diskrimināciju etniskās piederības dēļ.

[22] Pieteicēja pārstāve tiesas sēdē skaidroja, ka pieteicēja diskriminācija izpaužoties tādējādi, ka citos kriminālprocesos personām šāds izceļošanas aizliegums netiekot piemērots, kas norādot uz atšķirīgu attieksmi pret pieteicēju.

Senāts piekrit dienesta pārstāvja tiesas sēdē norādītajam, ka tas tieši norāda, ka izceļošanas aizliegums tiek izvērtēts individuāli katrā konkrētā gadījumā un tiek noteikts tikai tad, ja tas ir nepieciešams un pamatots.

Konkrētajā gadījumā izceļošanas aizliegums noteikts ar mērķi novērst potenciālu nacionālās drošības apdraudējumu, konstatējot noteiktas pieteicēja darbības un iespējamu risku nacionālās drošības interesēm.

Senāts ir guvis pārliecību, ka konkrētajā gadījumā noteiktais izceļošanas aizliegums ir pamatots un nepieciešams, un līdz ar to nav konstatējams diskriminācijas aizlieguma pārkāpums, jo personas, pret kurām ir uzsākts kriminālprocess, bet kuras nerada nacionālās drošības apdraudējumu, nav vienādos un salīdzināmos apstākļos ar pieteicēju.

[23] Pieteicējs pieteikumā un pieteicēja pārstāve tiesas sēdē paudusi uzskatu, ka lēmumā konstatētais pārkāpjot nevainīguma prezumpciju.

Senāts nekonstatē, ka konkrētajā gadījumā iekšlietu ministra sniegtais pamatojums skartu nevainīguma prezumpciju, jo tajā nav ietverti apgalvojumi par to, ka pieteicējs būtu uzskatāms par vainīgu kādu sodāmu darbību izdarīšanā.

Kā Senāts norādījis, izceļošanas aizlieguma noteikšanas pamats nav sodāmu darbību izdarīšana, jo tas ir preventīvs līdzeklis, lai novērstu potenciālu nacionālās drošības interešu apdraudējumu. Šajā gadījumā būtiski ir, ka personas veiktās vai iecerētās darbības var radīt apdraudējumu Latvijas Republikas nacionālajai drošībai (*Senāta 2023.gada 14.jūlija spriedums lietā Nr. SA-1/2023, ECLI:LV:AT:2023:0714.SA000123.2.S, 24.punkts*).

Līdz ar to Senāts nekonstatē, ka šajā konkrētajā gadījumā ministrija vai dienests būtu izmantojis argumentus izceļošanas aizlieguma noteikšanai, kas būtu balstīti ar nevainīguma prezumpciju nesavienojamos apsvērumos.

[24] Pieteicējs pieteikumā norādījis, ka viņš nav plānojis izceļot no Latvijas, jo viņu ierobežojot kriminālprocesā piemērotie drošības līdzekļi.

Kā Senāts jau iepriekš norādījis, drošības līdzekļi kriminālprocesā tiek piemēroti kriminālprocesuālu apsvērumu dēļ (pārtraukt personas noziedzīgās darbības vai nodrošināt sekmīgu kriminālprocesa norisi), savukārt izceļošanas aizliegums tiek noteikts preventīvi, lai novērstu potenciālu Latvijas nacionālās drošības interešu apdraudējumu. Izceļošanas aizliegums nav atkarīgs no kriminālprocesa norises un izmaiņām kriminālprocesā piemērotajos

drošības līdzekļos (*Senāta 2023.gada 14.jūlija spriedums lietā Nr. SA-1/2023, ECLI:LV:AT:2023:0714.SA000123.2.S, 24.punkts*).

Līdz ar to, ja tiek konstatēts, ka personas darbība, atrodoties ārpus Latvijas, var apdraudēt Latvijas nacionālās drošības intereses, iekšlietu ministrs var noteikt personai izceļošanas aizliegumu.

Tāpat pieteicējs pieteikumā norādījis, ka viņam neesot nekādas saiknes ar Krieviju un nepieciešamības turp doties. Senāta ieskatā, šim pieteicēja apsvērumam konkrētajā gadījumā nav juridiskas nozīmes. Izceļošanas aizlieguma noteikšanai nav būtiski pašas personas apsvērumi par kādu konkrētu valsti, uz kuru viņš ir vai nav plānojis doties. Izceļošanas aizliegumu nosaka, ja ir pietiekams pamats konstatēt Latvijas nacionālās drošības apdraudējumu, kuru varētu radīt persona, ārpus valsts iesaistoties darbībās, kas vērstas pret Latvijas nacionālās drošības interesēm. Senāts jau ir konstatējis, ka konkrētajā gadījumā pastāv pamats noteikt pieteicējam izceļošanas aizliegumu.

Tāpat ne pieteicējs, ne pieteicēja pārstāve nav norādījuši uz kādiem īpašiem apstākļiem, kas var būt par pamatu izbraukšanai no Latvijas un būtu apsverami, vērtējot noteiktā izceļošanas aizlieguma samērīgumu. Arī Senāts nav konstatējis šādu apstākļu esību konkrētajā gadījumā.

[25] Ņemot vērā visu iepriekš minēto, Senāts atzīst, ka pieteicējam noteiktais izceļošanas aizliegums un ar to saistītais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs līdzeklis nacionālās drošības interešu aizsardzībai. Līdz ar to pārsūdzētais iekšlietu ministra lēmums ir atzīstams par pamatotu un tiesisku, bet pieteikums ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu, 253.pantu un Nacionālās drošības likuma 18.²pantu, Senāts

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2023.gada 9.augusta lēmuma Nr. 1-61/191 atcelšanu.

Spriedums nav pārsūdzams.

V. Krūmiņa

J. Pleps

A. Kovaļevska